

Določanje prožnostnega modula
Gimnazija Celje – Center

2. LABORATORIJSKA VAJA

Določanje prožnostnega modula

Šola: **Gimnazija Celje – Center**

Določanje prožnostnega modula Gimnazija Celje – Center

UVOD

Podobno kot za vijačno vzmet, kjer sta sila in raztezek premo sorazmerna, tudi za telesa drugačnih oblik velja podobna zakonitost. Za telesa s stalnim prečnim presekom velja, da je raztezek Δx poleg od sile F odvisen tudi od same dolžine telesa l in njegovega prečnega preseka S . Pri dovolj majhnih raztezkih velja

$$\Delta x = E \Delta l,$$

kjer je

$$\Delta l = F / S \text{ - natezna napetost}$$

in

$$\Delta l = x / l \text{ - relativni raztezek žice.}$$

Konstanta E je prožnostni modul, ki ga izrazimo z enoto N/m^2 . Kot že rečeno, enačba $\Delta l = E \Delta l$, velja le pri majhnih relativnih raztezkih (x/l) homogenih snovi, še najbolj pa pri kovinah.

Zaradi različnih razlogov sorazmernost med silo in raztezkom ne velja za zelo majhne raztezke. V tem primeru je najbolje, da je merjenec stalno obremenjen z majhno dodatno utežjo m_0 . Pri dodajanju uteži merimo dodatne raztezke x_i .

POSTOPEK

Naloge:

- določi prožnostni modul gumijaste vrvice
- ocenite meje sorazmernosti

Pripomočki:

- gumijasta vrvica (elastika)
- kljunasto merilo
- stativni material
- uteži
- merilo raztezkov

Postopek in potek dela:

- na vrhu navpičnega nosilca smo vpeli nastavek za pritrditev gumijaste vrvice
- s kljunastim merilom smo izmerili premer vrvice
- izračunamo presek vrvice
- na nosilcu je merilni trak za merjenje raztezkov
- na drugem koncu gumijaste vrvice smo pritrdili utež z maso m_0 , ki je med meritvami nismo odstranili
- odčitali smo lego spodnjega konca vrvice l_0 , ki je izhodišče merjenja pomikov
- izmerili smo začetno dolžino vrvice l_0
- na vrvico smo obešali različne uteži z različnimi masami in smo merili raztezek x glede na začetno dolžino l_0
- opravili smo šest meritev
- izračunali smo natezno napetost in relativni raztezek
- maso uteži smo povečevali dokler raztezek ni dosegel tretjino začetne dolžine vrvice l_0
- izmerili smo premer vrvice pri največji obremenitvi

REZULTATI

Določanje prožnostnega modula
Gimnazija Celje – Center

Graf 1: Graf nateznega tlaka v odvisnosti od relativnega raztezka

Tabela 1: Tabela meritev preseka vrvice in začetne dolžine

Št meritve	1.	2.	
$2r$ (mm)			
l_0 (mm)			
S (mm ²)			

Tabela 2: Tabela meritev umerjanja gumijaste vrvice in izračunov za meritev 1

	F (N)	x (mm)	σ (N/mm ²)	ϵ	E (N/mm ²)
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					

Izračuni:

Določanje prožnostnega modula
Gimnazija Celje – Center

RAZPRAVA

Določanje prožnostnega modula Gimnazija Celje – Center

Odgovori na vprašanja:

- 1 vprašanje: Ali se rezultat za prožnostni modul gume ujema z vrednostjo prožnostnega modula za gumo v fizikalnem priročniku?

Ne ujema se..

- 2 vprašanje: Če se ne ujema, kaj je temu vzrok?

Ne ujema se zaradi napak pri merjenju.

- 3 vprašanje: Kaj se dogaja s presekom gumijaste vrvice pri različnih obremenitvah?

Presek se z večanjem obremenitve zmanjšuje.

- 4 vprašanje: Kako to vpliva na rezultat?

Gumijasta vrvica se po določenem raztežku ne razteza več enakomerno.

- 5 vprašanje: Zakaj se v našem primeru raztezek pri majhnih obremenitvah ni sorazmeren z obremenitvijo?

Zaradi premajhne mase uteži. Na začetku bi na vrvico morali namestiti začetno utež z maso m_0 .

- 6 vprašanje: Izračunaj še prožnostni koeficient gumijaste vrvice iz Hookovega zakona $F=kx$.

$k=F/x$

Tabela 3: Izračun prožnostnega koeficienta

meritev	K [N/cm]	povprečni k [N/cm]
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		

- 7 vprašanje: Prožnostni koeficient vrvice izrazi z geometrijo in prožnostnim modulom ter izračunaj njegovo vrednost. Ali se ujema z izmerjeno?

Ja.

LITERATURA

- Navodila za laboratorijsko vajo, Gimnazija Celje-Center (www.gcc.si)
- R. Kladnik: Fizika 1, Deformacija trdnin, str. 142-150
- M. Hribar s sodelavci: Mehanika in toplota, Mehanične lastnosti snovi, str. 66-67
- lastni zapiski in opažanja (ustni vir prof. Boruta Namestnika, 1.9.2009- 6.11.2009, Gimnazija Celje – Center)